

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Az örmény eredetű Verzár család szerepéről a magyar orvoslásban

Vannak családok, amelyekben az orvosi pályát többen is választják. Kiemelkedőnek tűnik azonban egy olyan család, amelyben a múlt században és e század első harmadában 100–120 év alatt 10 orvos volt. Közülük ketten: Csiky József és Verzár Gyula a Debreceni M. Kir. Tisza István Tudományegyetem orvosi karának első tanszékvezető professzorai közé tartoztak.

A Verzár család magyarországi története a XVII. század második feléig nyúlik vissza. A család első ismert őse Verzár Lukács örmény kereskedő volt, aki 1627–1665 között a moldvai Botusán helységben élt. Az örmények jó kereskedők voltak. Óhazájuktól Moldván, Törökországon keresztül a közel-keleti területekig jelentős kereskedelmi kapcsolatokat építettek ki. Saját keresztény egyházuk, több mint 20 püspökségük volt, így kulturális, szellemi különállásukat is sikerült megőrizni a muszlim világban. Örmények Magyarországra, főleg Erdélybe már régebben is telepedtek be, erre helynevek is utalnak. Szervezett, nagyobb arányú betelepedés azonban az 1600-as évek vége felé indul meg. A nevezett Verzár Lukács fia volt a Magyarországra betelepülő örmények apostolának tartott Verzár Oxendius, aki 1652-ben még Botusánban született, és 1715-ben Bécsben halt meg. Az örmények tömeges betelepülése egy Moldvában bekövetkezett pusztító török hadjárat következménye volt. 1672-ben Camienzis nevű, örmények által nagy számban lakott városból, ahol külön örmény püspökség is volt, menekültek az Erdélybe beköltöző örmények. Az akkori erdélyi fejedelem engedélyezte letelepedésüket. Bár Apafi Mihály nem jelölte ki letelepülésük helyét, főleg Görgényszentimre, Szamosújvár uradalmak központjában, illetve Erzsébetváros központjában telepedtek meg. A betelepülés hivatalos útját az örmények szellemi vezére, Verzár Oxendius püspök egyengette. Elsők között vásárolt magának házat és birtokot Görgényszentimrén. Ekkor már a hittudományok doktora, „aladai püspök” volt. Később az „Erdélyországi örmények” apostoli vikáriusa lett. Rendkívül nagy tudású, művelt, széles látókörű ember, aki felismerte, hogy az örmény egyház római katolikus fennhatóság alá helyezése Erdélyben maradásuk, illetve beilleszkedésük záloga lehet. Erdélyt az örmények az elkövetkezőkben olyannyira hazájuknak tekintették, hogy amikor 1697-ben nagy tatár betörés volt, akkor Verzár püspök vezetésével fegyveresen is védtek. Ebben a harcban maga a püspök is fogságba esett, és csak három év múlva szabadult a török börtönökből. A szabadulás után a örmények Bécstől megveszik a szamosújvári uradalom maradék részét is. Így alakult ki Magyarországon az első és a legjelentősebb örménylakta város.

Verzár Oxendius püspök nevét többféleképpen is írták. Írták Wirziurescus, Verzeriskul és Verzár formában is.

A család a XVIII. század folyamán elsősorban kereskedelemmel foglalkozott. Úgyes kereskedők révén szépen gyarapodtak. Mária Terézia uralkodása alatt sok örmény család nyerte el a magyar nemességet. Csak a hétéves háború alatt 1756–1762 között 32 családot neme-

sített meg. A nagyarányú nemesítés egyik oka a kincstár kiürülése volt. Az örmények mintegy 2000 rénes forintot fizettek be családonként nemesítésük fejében. A Verzár családban a nemességszerző Verzár Márton volt 1759-ben. Az oklevélben rajta kívül György, Péter és Lukács szamosújvári főesperes plébános is szerepel. Megemlíti, hogy Márton szépnagybátyja Oxendius püspök volt az, aki az örményeket a római katolikus egyház fennhatósága alá helyezte. A nemeslevél 1761 márciusában Belső-Szolnok megye Dés városában hirdettetett ki a nemesi közgyűlésen.

A XVIII. században a családból több híres kereskedő került ki. Többen választották a papi pályát, a legkiemelkedőbb Verzár Lukács szamosújvári főesperes volt, aki 42 éven keresztül volt városa megbecsült papja. A XIX. századtól kezdődően a XX. század első harmadáig 10-en lettek orvosok. A részletes családi kapcsolatok elemzése nélkül vegyük sorra, kik is voltak ők.

Verzár János 1781–1846 között élt. Szamosújváron született és ott is halt meg, mint városa megbecsült polgára. Orvosi tanulmányait Bécsben végezte. 1807-ben szerezte meg diplomáját. 1811-től haláláig Szamosújváron dolgozott. Ő volt az első örmény nyelvű gyakorló orvos.

Verzár Emánuel a nemességszerző Márton unokája volt. Apja ügyvéd, Torontál vármegye táblabírája. Ő végzésétől 1831-től 1838-ig Pesten volt gyakorló orvos. 1839-től 1849-ig haláláig Torontál vármegye főorvosaként dolgozott. Utód nélkül halt meg.

Verzár Joachim 1821-ben Szamosújvárott született. A bécsi egyetemen szerezte orvosi diplomáját 1845-ben. Harcolt az 1848-as szabadságharcban. A XIII. zászlóaljban főorvosnak nevezték ki századosi címmel. A Honvédelmi Minisztérium nyilvántartása szerint komáromi állomáshelyéről pesti beosztást kért, így 1848 decemberétől a Soroksár úti Kórházban dolgozik. A szabadságharc után a Margitszigeten volt fürdőorvos. József főherceg udvari főorvosaként ismert és tekintélyes ember. 1889-ben halt meg. Az ő unokaöccse a Debreceni Orvostudományi Egyetem első belgyógyászprofesszora, dr. Csiky József.

Verzár Gyula 1845 és 1899 között élt. Anyja Csiksomlyói Csiky családból származott. Ez a család a múlt században több ágon is kapcsolódott a Verzárokkal. Egyébként a Csiky család is az egyik legrégebb örmény családok egyike, akik számos híres orvost, jogászt adtak a magyar nemzetnek. Verzár Gyula Aradon volt gyakorló orvos, majd visszavonulva Dombegyházán birtokos. Ő

egyébként a Debreceni Orvostudományi Egyetem első fül-orr-gégész professzora, dr. Verzár Gyula nagybátyja volt.

Verzár János 1859-ben született Marosvásárhelyen. Anyja egy másik ágból származó Csiky lány volt. Anyai nagypapja Csiky János Marosvásárhelyen volt megyei főorvos. Oraviczában volt gyakorló orvos. 1913-ban halt meg.

Fia Verzár Ödön 1890-ben született és Kolozsvárt szerzett orvosi diplomát.

Verzár János testvére Verzár István 1877-ben született. Az orvosegyetem elvégzése után Nagyváradon helyezkedett el. Bihar Vármegyei Kórház osztályvezető főorvosként dolgozott. Nagyváradon a Jogi Akadémia Törvényszéki Tanszékén előadó is volt.

Verzár Katalin a Debreceni Orvostudományi Egyetem fülészprofesszorának unokatestvére szintén orvosegyetemet végzett 1914-ben.

Verzár Gyula 1886-ban Gyulafehérváron született. Végzés után Budapesten dolgozott, majd a Debreceni Orvostudományi Egyetemre került fül-orr-gégészként és ő lett az egyetemen alakuló első fül-orr-gégészeti tanszék professzora.

Csiky József a Debreceni Orvostudományi Egyetem első belgyógyász professzora volt. A nemességszerző Verzár Márton a szépnagypapja volt. Csiky professzor atyai nagybátyja Verzár Joachim, kora híres margitszigeti fürdőorvosa. Csiky József ideg-, kór- és gyógytanból habilitált. Kutatási témái között szerepelt a myasthenia gravis, későbbiekben az ischiasról, ill. a nervus facialis paresiséről is értekezett. Az asthma patomechanizmusának vizsgálatával „megalapozta a debreceni orvosku-

ratók allergológiai érdeklődését”. Utolsó nagyobb tudományos munkái az agy- és gerincvelő-daganatokról szólnak. 1929-ben halt meg 48 évesen.

Tudománytörténeti érdekesség, hogy kora leghíresebb és legünnepeltebb drámaírója, Csiky Gergely anyja szintén Verzár lány volt, Verzár Ilona. Csiky Gergely 1842-ben született, 1865-ben szentelték pappá, 1868-ban teológiai doktor, káptalan, majd gimnáziumi tanár. 1878-ig egyházbjogot és történelmet tanított. Az irodalom és a színház egyre jobban érdekelte, így 1880-ban kilépett a papi rendből és evangélikus vallásra tért át. 1881-ben meg is nősült. 1891-ben halt meg, és a legnagyobbaknak járó tisztelettel ravatalozták fel a Nemzeti Színház csarnokában. A Debreceni Orvostudományi Egyetem Fül-Orr-Gégeklinika első tanszékvezető professzora, dr. Verzár Gyula és Csiky Gergely nagypapja testvérek voltak.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a magyarországi örmények számos kiváló orvost adtak az országnak.

IRODALOM: 1. Bugyi Balázs: Örmény származású magyar orvosokról. Orv. Hetil., 1972, 113, 2060–2062. – 2. Éble Gábor: A szamosújvári Verzár család. Budapest, 1915. – 3. Lukácsi Kristóf: Adalékok az erdélyi örmények történetéhez. Kolozsvár, 1867. – 4. Merza Gyula: Az örmény kereszt. Szamosújvár, 1903. – 5. Dr. Nagy Géza: Emlékbeszéd Csiky Józsefről. Debrecen, 1930. – 6. Szállási Árpád: Csiky József (1885–1929) Debrecen első belgyógyász professzora. Orv. Hetil. 1979, 120, 234–238. – 7. Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái II. Budapest, 1893. 356–364. old. – 8. Szongott Kristóf: Szamosújvár Szab. Kir. város monográfiája. Szamosújvár, 1901. – 9. Zétény Győző: A magyar szabadságharc honvédorvosai. Budapest, 1948.

Tóth László dr.

Poór Imre (1823–1897) emlékezete

A magyar orvostudomány történetének egyik leggyümölcsözőbb, mindamellett igen küzdelmes időszaka volt a 19. század. Nem csupán az önálló kutatásokon alapuló, hazai viszonyokra alkalmazott gyógygyakorlat alapjait kellett leraknia az orvosoknak, de rájuk várt az orvosképzés korszerűsítése, az ország egészségügyi ellátásának törvényes keretek közötti rendezése, a tudományos társaságok és szakmai érdekvédelmi szervezetek megalapítása, a tudományos szaksajtó és szakkönyvkiadás létrehozása és életben tartása. Mindez heroikus feladatok elé állította az orvostársadalmat, a jó felkészültségű szakemberektől a fáradhatatlan közéleti munkásságot is megkívánta. Nem véletlen, hogy amikor az ún. pesti orvosi iskola képviselőiről emlékezünk, óhatatlanul ilyen sokoldalú, óriási életművet maguk után hagyó tudós főkről szólunk. Az is törvényszerű, hogy az alkotás hevében, merő ügybuzgalomból, a legjobb szándéktól vezérelve, nem egy esetben csupán egy-egy részletkérdés megvitatása kapcsán olyan heves vita alakult ki, amely évekig tartó ellenségeskedést szült, személyes sértésektől sem mentes sajtópolémiajuk talán kissé komikus is a mai kutató számára.

E bevezetőt – magyarázatul – el kellett mondani, mert Poór Imre életútja és életműve valós példája ennek a közéleti orvosi figurának, és amikor kissé intrikusnak tűnő tulajdonságai kerülnek előtérbe, nem a deherozálás szándéka vezérli a krónikást.

1823. október 13-án, Dunaföldváron született régi köznemesi család gyermekeként. A gimnázium elvégzése után, 1841-ben belépett a kegyes tanítórendbe, és 1843-ig szerzetesnövendék volt Trencsénben, 1843-tól 1845-ig tanítóskodott és hitoktatói munkát végzett Tatán. 1845–1847 között bölcseletet tanult, az 1847–1848-as évben pedig Nyitrán folytatta teológiai tanulmányait. Papnövendék korában különös érdeklődést tanúsított a botanika, a római klasszikus irodalom és a költészet iránt, P. Jenő aláírással verseket írt. A szabadságharc kitörése után beállott honvédnek a 134. sz. honvédszázalójába és nagy vitézségről tett bizonyosságot több ütközetben. A szőregi csatában súlyosan megsebesült, ezért haza kellett térnie a szülői házba. A világosi fegyverletétel utáni kényszerű visszavonulás idejét sem töltötte tétlenül, és mint piarista pap-tanár elfoglalt egy megürült tanítói állást egy eldugott kis faluban. A falu lakossága olyannyira megkedvelte, hogy rá akarták bírni a végleges letelepedésre. Őt azonban más ambíciók vezérelték.

18!
Az eg
Rotter
teljes
torrá
nyitár
delegé
Rókus
reteit
gyász
Sauer
ben p
bujaki
egy id
szenv
téséve
főorvo
kísért
tere és
ta Poó
letti g
lete, er
Poó
hazai
san eli
társ C
kenyse
az ő g
reste,